

Ліпчевська Інна Леонідівна

науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України
innalipchevskaja@gmail.com

*Формування вторинної мовної особистості на уроках української мови
в освітньому процесі початкової школи
з навчанням мовами національних меншин*

В основі вільного володіння українською мовою лежать знання з мови та мовлення, на яких будується мовленнєва діяльність – уміння та навички використання цих знань у життєвих ситуаціях, тобто уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти. У той же час, бажання спілкуватися українською мовою у повсякденному житті визначається вмотивованістю та ціннісними установками кожної окремої людини. Це набуває особливої значущості при вивченні державної мови дітьми з національних спільнот, адже одним із ключових аспектів освітнього процесу є формування особистісного ставлення учнів до державної мови – любові до читання українською мовою, відчуття краси українського слова, усвідомлення ролі державної мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовності вживати українську мову в різних життєвих ситуаціях.

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти та типових навчальних програм з української мови для ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин, мета навчання української мови полягає у:

✓ формуванні комунікативної компетентності учнів (мовленнєва складова представлена на рис. 1), яка передбачає здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, застосовувати знання з української мови для забезпечення ефективного спілкування а також володіння різними соціальними ролями, вміння співпрацювати у колективі.

Рис. 1: Мовленнєві вміння як складова комунікативної компетентності

- ✓ формуванні соціокультурної компетентності, яка полягає у здатності та готовності до міжкультурного спілкування і передбачає ознайомлення учнів з культурою українського народу, його ціннісними орієнтирами, соціальною сферою життя українців;
- ✓ духовному та культурному розвитку особистості, вихованні загальнолюдських моральних цінностей;
- ✓ розвитку інтелектуальних здібностей засобами різних видів мовленнєвої діяльності;
- ✓ формуванні активної громадянської позиції [3; 4; 5].

Зауважимо, що введення нового лексичного та/або граматичного матеріалу має передбачати одночасну роботу над формуванням правильної вимови та інтонації а також практику використання цього матеріалу у спілкуванні. Крім того, завдання, які виконуються на уроках української мови, мають не тільки бути спрямованими на формування комунікативної компетентності, а також інтелектуально розвивати учнів, формувати їх особистісне ставлення до української мови і культури, сприяти їх духовному збагаченню.

Окремим суттєвим аспектом вивчення української мови як державної визначається українськомовне середовище, до якого у більшій чи меншій мірі залучені діти з національних спільнот. Соціальна ситуація «підштовхує» до впровадження комунікативно-діяльнісного підходу в освітній процес. Адже усвідомлена та практично відчута необхідність використання української мови

у житті для досягнення власних цілей є найвагомішою мотивацією у подоланні мовного бар'єру та подальшому повному оволодінні державною мовою.

З вищезазначеного стає зрозумілим, що формування вторинної українськомовної особистості, яке передбачає оволодіння українською мовою не лише на рівні мовного коду, а й інтеграцію особистості, яка її вивчає, в українську культуру, є одним з ключових аспектів компетентнісного підходу (Н. Богданець-Білоskalенко, Т. Хорошківська, Л. Шевчук та ін.) до навчання української мови як державної, зокрема у початковій освіті.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Національно-культурний компонент змісту навчання літературного читання в школах національних меншин. *Гірська школа Українських Карпат*. 2018 №19. С. 114-117.
2. Богданець-Білоskalенко Н. І. Побудова підручників української мови для учнів початкових класів на компетентнісних засадах. *Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови*: зб. матеріалів круг. столу, присв. пам'яті Біляєва О. М.: Київ, 2019. С. 9-12.
3. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Каб. Мін. України від 21 лют. 2018 р., № 87. Урядовий кур'єр. 2018. №38
4. Типова навчальна програма з української мови для ЗЗСО з навчанням польською мовою. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>. (дата звернення: 22.10.2020).
5. Українська мова для ЗЗСО з мовами навчання національних меншин (молдовською, румунською, угорською): типова навчальна програма. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>. (дата звернення: 22.10.2020).